

Egyházfőtanácsai gyűlés.

(Nov. 4—5.)

I. Bárá P. Horváth Kálmán főgondnok megnyitó beszéde.

Most, midőn 1892-ben való főgondnoki megválasztásom, tehát 14 évi főgondnoki tisztem teljesítése óta először jutott nekem a megtisztelő feladat, hogy a főtanácsai gyűlést megnyithassam: teszem azt a megihletődés és a kétség bizonyos nemével. Magam elé képzelem amaz érdemdús főgondnokok hosszú sorát, kik előttem e helyről vezették, nehéz viszonyok között, egyházunk ügyeit és kiknek köszönjük nagy részben, hogy el nem nyelt azon kornak egyházunk irányában tanusított ellenséges indulata. Előmbé jönnek képzeletemben saját családomból Petrichevich-Horváth Boldizsár, Ferencz, Miklós és Károly őseim, utóbbi nagyapám, főgondnokok és kérdem magamtól, vajjon ők, kik derekasan kivették részüket egyházunk termő talajának megszerzésében, annak megtartásában és megművelésében, — vajjon ők a megelégedés jóleső mosolyával haladnak-e el mellettem, a későn jött utód mellett, biztatva engem, hogy megtettem, a családi traditiohoz híven, kötelességemet? avagy elfordulnak tőlem, ki nem követtem nyomdokukat és így nem vagyok hozzájuk méltó? Midőn e kérdést teszem magam elébe, megvallom őszintén, megnyugtató lelkiösmeretem, mert megtettem szeretett egyházam érdekében, esekély tehetségemhez képest, a mit tehettem és a készség, hogy a jövőben is megtegyem, él bennem.

De e feladatom teljesítésénél támogatásra van szükségem, melyben a méltóságos és főtisztelendő püspök úr, kedves barátom, mindig segítségemre volt és meg vagyok győződve, lesz ezután is; egy van, mit nélkülözök most és mit a jövőben sem nyerhetek már meg, az főgondnoktársam, méltóságos id. Dániel Gábor úrnak segítsége. Mi reám nézve nagyon lehangoló. Magam

előtt láttam őt jó példát mutatva: miként kell eljárni egy tisztét felfogó előjárónak, főgondnoknak. Tapintatos, modorában előkelő és méltóságos és mégis bizalomgerjesztő, a mellett az ügyekben jártas. Nagy veszteség az, hogy ő elhagy minket, midőn még sok, hasznos szolgálatot tehetett volna egyházunknak. Sajnos újból való lemondása a tárgysorozatban. A főtanács böles belátásától függ, hogy miként fogadja azt.

Midőn főgondnok id. Dániel Gáborról szólok, eszmetársulatnál fogva most Ferencz József püspökünkre is gondolok. Vele egy időben választották meg püspöknek az árkosi zsinaton 1876-ban. Ennek ép' 30 éve. Az ő érdemeit nem kívánom hosszasan méltatni, kik ösmerik újabb egyháztörténelmünket, úgy is tudják azt.

Az ő működése, jól átgondolt és létesített intézményekben fénysugárként vonul végig egyházi életünkön a mai napig. Midőn személyiségét említem, most már egy programhoz köti a köztudat, melynek tábláján az önzetlenség, egyházunk iránti áldozatkészség és a köteleességteljesítés érzebetükbe öntve jelzik, milyen kell hogy legyen egy püspök, ki nyájának lelki és anyagi javát szívéen hordja és fejleszteni tudja. Nemes jellem, nagy tehetség. Egy ősz patriarcha, annak böleseségével és jóakaratóval, kit mélyen tisztelünk és a kit szeretünk, mert a mienk és mert megérdemli.

Azt hiszem mindnyájuknak gondolatát tolmácsolom, midőn indítványozom, hogy főtanácsunk, 30 éves püspöki tiszte évfordulóján írásban üdvözlje, sajnálatát fejezvéen ki a felett, hogy betegsége miatt, jelen főtanácsunkban nem vehet részt. Remélve rövid időn felépültét, biztosítsuk személye iránt érzett szeretetünkről és ragaszkodásunkról és ama hő óhajunkról, hogy még hosszú időn át láthassuk egyházunk élén.

Pénzügyi administratiónk terén eljutottunk a mementóhoz, midőn jó lélekkel elmondhatjuk: Eddig és ne tovább! Midőn csak arról lehet szó, kiadásainkból mit hagyhatnák el, nemhogy még újakat rendszeresitenénk. A közalapnak az 1907-ik évre szóló betérjesztett költségvetése szomorú képét tárja előnkbe pénzügyi helyzetünknek. Mindnyájan tudjuk, hogy 1903 óta, midőn új kollégiumunkat fölépitettük, az egyházi vagyonnak ama nagy megterhelhetése miatt, mely ezzel járt, minden évre hiányt kell kimutatnunk. Most is az 1907-ik évre 31,973 K

39 fill. hiány van előírva. Miután ez így van, komolyan kell törekednünk, hogy a pénzügyi circulus vitiosus e bűvköréből, mely lekötve tart, kiemelkedhessünk. Képviselő-tanácsunk e czélból egy bizottságot küldött ki. Ez munkálatát beadta. K. tanácsunk azt magáévá téve, helyeslőleg terjeszti főtanácsunk elébe. Főtanácsunk e tervezet alapján módját leli majd, hogy egyházunk háztartásának eme visszás állapotján segítsen.

Tisztelt uraim! Egyes ember teheti, hogy annyit költsön, a mennyi neki jól esik, ha nem is futja a jövedelemből, ha ez iránt lelkiösmeretével kiegyezkedik, bár az is helytelenül cselekszik. De az egyház élete örök. Nekünk köteleességünk, hogy megtartsuk a mi van és azt lehetőleg gyarapítsuk, mert nekünk kell a jövő nemzedék számára biztositanunk a módot, az eszközöket, hogy széles kemény alapot rakva egyházunk épületének, ők folytassák, fejleszszék azt a munkát, melyet mi megkezdeztünk.

Csak most folyt le az országos ünnep, melyben II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társainak hamvait átadták a hazai földnek. Ők a hazáért, a szabadságért szenvedtek száműzetést és távol idegen földön haltak meg. A nemzet többszörösen megnyilvánúlt közóhajának tett eleget Felséges urunk, midőn a király és nemzet közötti bizodalom újabb zálogául II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai hamvainak hazahozatalát elrendelni méltóztatott. A törvényjavaslat indokolása, melyet az országgyűlés egyhangulag elfogadott, így szól (1906: XX. §.):

Nagy Isten! időknek mily nagy változása, midőn Felséges urunk, egy Habsburg, nemes szive sugalatát követve, leküzdí az évszázak folyamán mesterségesen szított bizalmatlanságot, a a lovagias magyar nemzettel szemben azonosítja magát, együtt érez vele és maga siet a félreértések hosszú láncolatát egy tollvonással megsemmisíteni.

Legyen ezen magasztos léleksugalta fejedelmi tett zárköve a király és nemzet közötti örök békének, mely az egymásbani csalódást kizárja és a kölcsönös bizalmat növelve: új érárt nyit meg sokat hánytatott, sanyargatott nemzetünknek a haladásra, a boldogulásra.

Vajha ezen, a nemzet és királya belső harmoniájának oly fenséges megnyilatkozása kiterjeszzené áldásos hatását a késő

századokra és az átszarmaznék az utódokra; javára az uralkodóháznak és nemzetünknek!"

A jelenben kell előkészíteni a jövőt. De a jövőt nem tudja senki. Ne jöjjön soha oly szomorú idő, midőn a kölesönös együttérzés megbomlik és évezredes alkotmányunk fenyegetve lesz, de ha jönnie kell, legyünk elkészülve a legrosszabbra is.

A miért ne pusztuljanak ki a magyar föld barázdáiból soha a honszeretet nemes csirái, annak sejtjei terjedjenek el a levegőben, melyet mindennap beszívunk, hogy így azok önkénytelenül a polgárok lelkületébe menve át, a késő nemzedékekből is válhassanak ki, szükség esetén, az önzetlen hazaszeretetnek oly nemes alakjai, a milyenek voltak II. Rákóczi Ferencz és bujdosó társai, kik képesek lesznek mindent áldozni egy eszméért!

Nem vagyunk politikai testület, de nekünk, unitáriusoknak, mint jó magyaroknak, lelkünket mélyen érinti mindaz, a mi szeretet hazánknak örömet vagy bűt okozhat. Miután fennemlített ténynyel hazánknak egy régi óhaja teljesült, indítványozom, fejezze ki főtanácsunk jegyzőkönyvében e felett érzett honfiai örömét.

Krisztus tanítványait, arra az időre, midőn már nem lesz közöttük, egymás iránti szeretetre és az egymásban való bizalomra inté.

Mi is, kik hazánk különböző pontjairól, egyházunk iránti szeretetből, ide sereglünk, legyünk egyetértők. Forraszszon össze minket egy szerető családdá, legalább e rövid időre, e gondolat, hogy ez által, míg egyfelől tanácskozásaink sima lefolyását biztosítjuk, másfelől tagjainkban a vallásos együvé tartozás érzését ápoljuk, mert ez egyházunk iránti kötelességünk. Midőn végre, méltóságos és főtisztelendő főtanács, önöket üdvözlém, hívó lélekkel kérem a nagy Istent, terjeszsze ki védő karjait mi felettünk és áldja meg a mi tanácskozásainkat.

Ezzel jelen főtanácsunkat megnyitom.

II. Püspöki jelentés.

Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács!

Midőn évi jelentésemet, mely Isten kegyelméből a 30-adik, megteendő vagyok, mindenek előtt lelkem hazafias érzelmének kívánok kifejezést adni a köz öröm felett, mely II.-dik Rákóczi

Ferencz, nagyemlékü fejedelmünk s bujdosó társai hamvainak a messze idegen földről hazaszállításával egész nemzetünk szívét megdobogtatta. Minő változása az időknek! Mily fényes bizonyítéka az erkölcsi világrendnek, s hogy van bíró a felhők felett, a kinek ha ítélete késik is, de el nem marad. Ime, a kiknek kardja hazánk jogainak és szabadságának védelmében 200 évvel ezelőtt ketté tört és a kik a zsarnok hatalomtól elítéltetve, bujdosókká lettek, most dicsőülve keltek ki sirjokból és szellemük hűségre, kitartásra, hazaszeretetre intve, buzdítva és bátorítva járják be hazánk rónáit és béreceit, kunyhóit és palotáit egyaránt. A drága hamvoknak Kassán történt elhelyezésével kapcsolatos ünnepélyességekre úgy a kassai polgármester, valamint az Abaujtona megyei alispán úrtól szerencsés voltam én is meghívót kapni. Betegségem miatt azonban legnagyobb sajnálatomra sem a kassai, sem ezt megelőző napon a budapesti országos ünnepségekben nem vehettem részt, a mint óhajtottam volna. De október 28-ra elrendeltem, hogy összes diplomainkban a Rákóczi nagy emléket dicsőítő istentiszteletek s október 29-én összes iskoláinkban hasonló ezélből megfelelő iskolai ünnepélyek tartassanak. Vajha nemzetünk e régi vágyának, hazánk e kiváló szabadsághősei idegenben nyugvó hamvainak hazahozatala iránt a király méltányló elismerésével és becegyezésével történt megvalósulása, áldást hozólag terjedne ki hazánk és nemzetünk felett a messze századokra is.

A mint ezt annak idejében E. K. Tanácsunknak már bejelentettem, nem mulaszthatom el a Méltóságos és Főtisztelendő egyházi Főtanácsnak is bejelenteni, hogy Méltóságos id. Dániel Gábor főgondnok úrnak ez állásáról, mindnyájunk sajnálatára történt lemondásával, e ezimen a főrendiházban elfoglalt helye üresedésbe jövén, az 1885. évi VII. t.-cz. 4. §-a B), e) pontja alapján a meghívót a főrendiházba még a múlt 1905. évi október 27-ről keltezve megkaptam Ó Felségétől, apostoli Királyunktól s ehhez képest az új országgyűlésnek f. évi május hó 22-én történt megnyitásán, mint a főrendiház tagja jelen is voltam és a megalakuló ülésekben részt is vettem. Ugyan ez alkalomból gr. Apponyi Albert újonnan kinevezett vallás- és közoktatásügyi miniszter úrnál tiszteletemet téve, egyházunk nevében magas állásában üdvözöltem s egyházunk iránti jóakarátát kértem.

Tekintettel egyfelől már éppen erre a körülményre, mely szerint mint a főrendiház tagja többször kell Budapestre mennem s esetleg ott több időt is kell töltenem, de tekintettel másfelől még inkább arra, hogy 51 évi szolgálatom után, a miért nem tudok elég hálát adni Istennek, kénytelen vagyok szűkebb térre szorítani munkásságomat, elég tágasnak találván különben erre a mind több gondot adó püspöki tisztet is, az E. K. Tanácstól felmentetésemet kértem a tanári működés alól,

melyet az méltányolt is. Ehez képest tanári működésemet a jelen tanévben már meg is szüntettem. Egyházunk új szervezeti törvénye szerint erre különben sem voltam kötelezve. En azonban az új szervezeti törvény után is egy pár órát fentartottam magamnak papnevelő intézetünkben, hogy ez által közvetlen befolyassak én is papnövendékeink kiképzésére. S mondhatom, hogy most sem könnyű szívvel szüntettem meg tanári működésemet, nem azért, mintha az nekem most is terhemre lett volna, hanem azért, mert tekintettel a már felhozott körülményekre, egyszer távollétem, máskor talán korommal járó gyengélkedésem miatt a legjobb akarattal sem tudnám tanári működésemet tovább is úgy folytatni, mint a hogy azt folytatni mindig kötelességemnek ismertem. Legyen azonban teljesen megnyugodva a Méltóságos és Főtisztelendő Egyházi Főtanács, hogy tanári működésem megszüntével sem fogok megszűnni főfelügyeleti jogomnál fogva se, minden lehető módot felhasználni, hogy különösen papnövendékeink intézeti életét figyelemmel kísérjem s az ők erkölcsi és szellemi fejlődésükre tőlem kitelhetőleg befolyjak.

Ezek után áttérek szorosabb értelemben vett püspöki jelentésemre.

1. Belső embereink változása a mult évi egyházi főtanács óta:

a) Lelkészeknek rendeltettek: Barabás István tordátfalvi l. Hódmezővásárhelyre, Lőfi Odön n.-ajtai l. Bölönbe, Dr. Pázsint Mihály l. jelölt Alsószentmihályfalvára, Nagy Dénes l. jelölt Alsó-Járába, Veres György l. jelölt Nagyajtára, Pálffy Ferenc lokodi l. Szabédra, Gálfi András l. jelölt Iszlóba, Fekete Domokos pipei l. Magyar-Zsákodra, Szén Mihály l. jelölt Homoród-Szentpéterre, Kókóssy Mihály polgárdi l. Tordátfalvára, Kiss Károly papnövendék Polgárdiba, Kovács István bordosi l. Pipére, Pap Gyula l. jelölt Taresafalvára.

b) Lelkész-helyettesnek Molnár Kálmán papnövendék Bordosra.

c) Kántortanítóknak: Boros Áron Hctesről Hódmezővásárhelyre, Asztalos Ferenc okleveles t.-jelölt Hetesre, Kiss Dénes, okl. tanító-jelölt Magyar-Zsákodra, Pálffy Sámuel Mezőberényből Dévaványára, Lázár Dénes Dévaványáról Mezőberénybe.

d) Kántoroknak, mint állami vagy községi iskolai tanítók a polgári községgel fennálló szerződés alapján: Nagy Árpád Ürmösre, Jobbágy Sándor Pipére, Vajda Antal Városfalvára.

e) Tanítónőknek: Szabó Margit Magyarársáron véglegesítve, Árkosy Lenke, okleveles tanítónő Bölönbe.

f) Ürességben van a lokodi lelkészi állás és Haranglábban a kántor-tanítói állás.

g) Nyugalomba léptek: Vas István h.-szentpéteri, Ürmösi Sándor taresafalvi, Demeter Lőrincz magyarzsákodi lelkész és Nagy János haranglábai kántor-tanító a.-fiai.

h) Elhaltak: Székely András, alsójárai szolgálatban levő; Szuhay János, Útő Dániel és Lőfi Áron, nyug. lelkész a.-fiai.
2. Az egyházi anyakönyvek és népesedési kimutatások szerint 1905.-ben:

A) Kereszteltetett a) fiu 1025
b) leány 901

együtt 1926 új szülött.

Kevesebb 38-al, mint 1904-ben. Ezekből házasságon kívül 238, a mi a szülöttek számának, sajnos, most is 12%-át teszi.

B) Konfirmáltatott: a) fiu 559
b) leány 491

együtt 1050 növendék.

Kevesebb 180-al, mint 1904-ben.

C) Összeeskettetett: a) tiszta unitárius 293
b) vegyes vallású 209

együtt 502 pár.

Kevesebb 29 párral, mint 1904-ben.

D) Eltemetett: a) férfinekből . . . 784
b) nőnekből 746

együtt 1530 halott.

Több 161-el, mint 1904-ben. A mi annál sajnosabb, mert a fennebbi adatok szerint csak a halottak száma növekedett.

E) Átállottak egyházunkba: a) férfi . . . 49
b) nő . . . 68 = 117

Kilépett egyházunkból: a) férfi . . . 35
b) nő . . . 72 = 107

E szerint csak 10 lélekkel

vagyunk e czímen előnyben.

F) A lélekszám

1905 végén volt a kimutatás szerint 73772

1904 " " " " " " 73187

a mi 585 lélekszám

gyarapodást mutat. Tekintettel azonban a szülöttek és elhaltak közötti különbözetre, a mely az előbbieket javára 396 lelket tesz és az átállásokkal mutatkozó 10 lélek nyereségre, az adatok szerinti lélekszámgyarapodás csak 406-ra tehető. A különbség tehát 179, a mi mindig a hibás számításból következik. Mindazáltal mégis mintha pontosabb kezdene lenni a kimutatás.

A lelkészi szolgálatok a kimutatások szerint a házasságkötéseknél nem vétettek igénybe 1—1 esetben Korondi, Hon.-Szt.-Mártoni és Kálnoki egyházközségekben. Legyenek rajta illető lelkész afiai, a mennyiben ez meg nem történt volna, hogy ezek a házasságok, ha utólagosan is, de egyházilag is megköt-

tessenek, s lelkészeink általában ne mulasszák el a legnagyobb gondot fordítani arra, hogy hiveink a lelkészi szolgálatokat a kereszteléseknél, esketéseknél és temetéseknél mindenkor igénybe vegyék.

Ugyancsak a kimutatások szerint a házasságkötésekkel a gyermekek vallására nézve egyes vallásu házastársak között csak 1 esetben történt megegyezés és pedig a mi egyházunk javára. Ha így állana a dolog, ez elég kedvező lenne egyházunkra nézve. De az országos statisztikai kimutatásokból mást látok. Ennélfogva figyelmeztetem lelkész fiait, hogy ne csak a nyereséget, hanem a veszteséget is jegyezzék fel a kimutatásokban. Mert a betegséget titkolni rosszabb, mint orvosságot keresni, míg nem késő.

A népesedési kimutatással kapcsolatban szándékom volt számszerűleg kimutatni Amerikába és Oláhországba kivándorolt hiveinket. Ez iránt fel is hívtam lelkész fiait, hogy mindenik egyházközségünkben írják össze a kivándoroltakat. De e felhívásomnak ez ideig csak aranyos-tordai és felsőfejérvári lelkészeink tévén eleget s ennél fogva szándékomat sajnálatomra ezuttal nem valósíthatván meg, kénytelen vagyok azt a jövőre hagyni.

3. Püspöki vizsgálatot tartottam budapesti egyházközségünkben folyó évi május 25—27 napjain és torozskói egyházközségünkben június 24—26 napjain. Ezen vizsgálatokról szóló jegyzőkönyveket az E. K. Tanácsnak beadván, itt csak annyit jegyzek meg, hogy mindkét egyházközségünkben az állapotot teljesen megnyugtatónak találtam. Sőt örömmre szolgált torozskói templomunknak az egyházközség által történt kijavitása és a lelkési laknak némi kibővítése, valamint az áldozatkészség, a melyet torozskói hiveink, úgy ezen építkezésekkel felmerült költségek fedezése, valamint újabb, meg újabb alapítványok tételével hitbuzgó őseik példáját követve, mondhatni évről-évre gyakorolnak. Nemkülönben örömmel tapasztaltam, hogy mily tevékenységet fejt ki budapesti egyházközségünk minden irányban, közelebbről pedig szép háza haszonélvezetének — az építő vállalkozó esődbe jutván — lehető megváltásában, a mi $\frac{2}{3}$ -ad részben már a megvalósulás stádiumában van.

Kapcsolatban ezen püspöki vizsgálatokról tett jelentéssel, helyén látom megemlíteni martonosi egyházközségünkben tett látogatásomat is újonnan épített templomának szept. 16.-án történt felszentelési ünnepélye alkalmából. Ez ünnepélyre úgy a Gagy, mint a Nyikó völgyében lévő egyházközségeinkből hiveink oly nagy számmal jelentek meg, hogy az valóban egy kis zsinat képét mutatta. Nem is bánhatta meg senki, a ki ez ünnepélyen jelen volt, mert egy ily templom-szenteléssel járó istentisztelet mellett maga a szép és izléses templom, mely első sorban a tervelőt, Pákey Lajos fiát dicséri, de az építőmester,

Fekete Benjaminsnak is becsületére válik, mindnyájunkat meglepett s a legnagyobb gyönyörrel töltötte el keblünket. Igaz, hogy az építési költségek többbe kerültek, mint a hogy a hívek egyelőre gondolták s e miatt nem csekély adósság is terheli, de buzgóságuk és áldozatkészségük, a melyet eddig is tanusítottak templomuk építése körül, e terhet is elviselhetővé teszi, a míg attól Isten segedelmével valahogy megszabadulhatnak, a mire részben talán mi is befolyhatunk.

Meglátogattam ez alkalomból még szomszédos énlaki egyházközségünket is, a hol a hívek szintúgy, mint Martonosban a legnagyobb örömmel és szivességgel fogadtak. Utközben körülnéztem sz.-kereszturi gymnasiumunkban is, a mely különösen most, a tanév kezdetén kitisztítva s berendezve reám a legjobb benyomást tette, annyira, hogy én addig is, a míg kiépíthetnők s míg jobban felszerelhetnők, egyáltalában nem láttam annyi hiányt, a mi miatt e tanintézetünk a maga rendeltetésének meg ne felelhetne s akár a tanárok működése meg lenne akadályozva, akár a tanulók abban, tekintettel különösen az ók viszonyaikra és igényeikre, elhelyezhetők ne lennének.

4. A báró Baldácsy-alapítvány meghatalmazottainak közgyűlése f. évi április 26.-án tartatott meg Budapesten, a melyben meghatalmazott társammal, Bedő Albert afiával, mint rendesen, ezúttal is részt vettem. Az alapítványi birtokok jövedelméből ez évre is 9000 korona osztalék állapított meg egyházkerületekként s ez évben letelvén a meghatalmazottak 3 évre szóló megbízatása, az egyházkerületek felhívtak meghatalmazottaik megválasztására és bejelentésére, a mi jelen egyh. főtanácsai gyűlésünk tárgysorozatába fel is van véve.

5. A Dávid Ferencz-alapnak kezelésem alatt álló része, mely múlt évi jelentésem szerint 4176 kor. 97 fill. volt, a f. évi június 30.-iki zárlattal 4761 kor. 32 fill. Gyarapodás 584 kor. 35 fill. A közpénztárba beadott s ott kezelt 37.375 korona 17 fillérral ez alap tesz 42.136 kor. 49 fill.-t.

Az Ezredéves-alap, mely ugyancsak múlt évi jelentésem szerint 8787 kor. 65 fill. volt, a f. évi június 30.-iki zárlattal 9326 kor. 86 fill. Gyarapodás 539 kor. 21 fill., a miből ezúttal is 100 korona méltóságos báró Petrichevich Horváth Kálmán főgondnok úr 13.-dik százkoronás adományá.

6. Angliai és amerikai testvéreinkkel az érintkezést levelezés útján fentartottam s úgy a brit és külföldi, valamint az amerikai unitárius társulatok szivesek voltak Budapest s annak kapcsolatában lévő egyházközségeink számára a szokott segélyt ez évre is megküldeni.

Angliában jelenleg két papjelöltünk van: Raffaj Károly Oxfordban és Kis Sándor Manchesterben. A Channing House Schoolban Pákey Mártát Pünkösti Mariska váltotta fel Budapestről; Pákey Márta Pákey Lajos egyh. tanácsos afia leánya,

ki csak a napokban érkezett haza Londonból, kitünő tehetségével és szorgalmával, finom modorával s maga alkalmazkodásával úgy látszik, hogy valóságos kedvence volt az intézet igazgatónöjének, mint az egész intézetnek s általában mindazon családoknak, a hol megfordult, ezek között különösen Sharpe Emilia alapítványozó nőnek is. Erről több oldalról értesültem. De ő maga is a legkedvesebb emlékekkel jött haza.

Amerikában szintén van egy papjelöltünk, dr. György János, a ki egy évet Meadvilleben eltöltvén, a második évre E. K. Tanács engedélyével a Harvard egyetemre ment az amerikai Cambridgebe. És ha már künn maradt erre a tanévre is, módját kell találnunk, hogy a jövő szeptemberig maradhasson künn Bostonban, mivel az unitárius s más szabadelvű vallásos gondolkozók Nemzetközi Tanácsa a jövő évben szeptemberben Bostonban fogja megtartani két évenként tartani szokott gyűlését, a melyen eddig mindig képviselve volt egyházunk is. De mivel ezúttal valószínűleg nem leszünk abban a helyzetben, hogy hazánkból képviselőt küldhessünk Bostonba, ez esetben György Jánost megbízhatnók egyházunk képviselőjével.

7. Végül a múlt évi egyházi főtanácsunk óta elhunyt egyházi tanácsos a.-fiai sirhantjára teszem le még a megemlékezés kegyeletös koszoruját. Ezek belső embereink közül: Szuhay János, Utó Dániel és Lőfi Aron, mindhárman már nyugalmazva volt lelkész affai; az utóbbi egyszersmind évek hosszú során át érdemes esperes is. A világiak közül: Pálffy Károly nyug. főrealiskolai tanár, Barla Domokos megyei nyug. főpénztárnok, Aradi Ferencz városi nyug. levéltárnok és Mikó Imre kir. táblai bíró, egyike legjobb és legbuzgóbb egyháztanácsosainknak, a ki E. K. Tanácsunknak, valamint II-od foku fegyelmi bíróságunknak is kiváló lelkiismeretes tagja volt. Elvesztése annyival fájdalmasabb, mert a halál alig túl a férfikor delén ragadta ki sorainkból. Nem tartozott ugyan még egyházi tanácsos affai sorába, de megvagyok győződve, hogy egyh. Főtanácsunk összes tagjainak érületével találkozom, a mikor az oly korán elhunyt, s családi érnyeinél fogva egyházunkban is nagyra hivatott derék ifjunak, Báró Petrichevich Horvát Ferencznek, nagyjérdemü főgondnokunk egyetlen fiának sirjára is leteszem e helyen is a megemlékezés koszoruját.

Kísérje fájó részvétünk az elhunytakat. Az emlékezet viraszon sirhantjaikon.

Tisztelettel kérem a Méltóságos és Főtisztelendő egyházi Főtanácsot, méltóztassék évi jelentésemet tudomásul venni és elfogadni.

Kolozsvár, 1906. október 30.

Atyafi szolgája
Ferencz József,
 unitárius püspök.

III. Az Egyh. Képv. Tanács jelentése.

Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács!

E. K. Tanácsunk egy évi munkálkodásáról tisztelettel tesszük meg jelentésünket a következőkben:

A múlt évben tartott E. Főtanács után az E. K. Tanács 12 rendes és 2 rendkívüli ülésen intézte egyházunk ügyeit. Az E. Főtanács határozatai mind végrehajtottak. A székelykereszturi takarékpénztár bukásából kifolyólag vizsgálatartásra kiküldött bizottság működésének eredményéről külön jelentésben számolunk be. A bölöni egyházközség vagyionkezelésének megvizsgálására E. K. Tanácsunkból kiküldött bizottság megjelenvén Bölönben, mindenekre kiterjeszkedő figyelemmel részletes vizsgálatot tartott. Megnyugtatóan jelenthetjük, hogy a bizottság jelentése szerint valamely nagy aggodalmat keltő jelenségek nem találtak. A meglévő bajok orvoslására E. K. Tanácsunk a szükséges intézkedéseket megtette. Az egyházi tisztviselők, a szakbizottságok, valamint középiskoláink igazgatóságai kötelességeiket buzgósággal teljesítették.

Az évi esperesi vizsgálatok az egyházkörökben megtartottak. Az esperesi vizsgálatokról felterjesztett jelentések szerint a vallás-erköleszi élet, leszámítva azt, hogy vadházasságok még mindig fordulnak elő, eléggé megnyugtató. Az áldozatkészség jeleivel csaknem mindenik egyházközségben találkozunk. Az egyházkörökben az évi kegyes adományok értéke 24.321 kor. 99 fillért tesz ki. Az egyházközségek vagyionkezelésében elégséges rend és takarékoság tapasztalható.

Az egyházi épületek kellő jó karban gondoztatnak. Örömmel említjük fel, hogy a martonosi egyházközség szép új templomot építtetett. A székelyudvarhelyi egyházközség temploma pedig építés alatt áll. Mindkét templom művészi tervrajzát Pákey Lajos mérnök afia készítette.

Egyházköri esperes afiai a hatóságuk alatt álló egyházkörök adminisztrálásában általánosságban kellő buzgóságot tanúsítottak. Az ügyek elintézésénél sürgetésre csak egy pár esetben volt szükség. Lelkészeink, valamint tanító és énekvezér afiai kötelességeiket igyekeztek hűségesen teljesíteni. Az egyházközségekben elég rend és békesség van.

Sajnálattal említjük fel azonban, hogy az esperesi vizsgálati jegyzőkönyvek tanúsítása szerint hűveink közül is számosan vándoroltak ki Amerikába. A kivándorlás okát népünk otthoni nehéz megélhetési viszonyaiban találhatjuk. Sajnos, hogy a kivándorlók száma nemhogy apadna, de emelkedik. Főleg az udvarhelyi és küküllői körből távoztak el nagyobb számban. Némileg megnyugtató, hogy végleg nem telepednek

meg új hazájukban. Vallásukhoz a messze távolban is szeretettel ragaszkodnak, a mit igazol az, hogy az egy egyházközségből nagyobb számmal eltávoztak és egy helyen letelepültek, adományokat küldenek haza egyházközségünk javára. E. K. Tanácsunk felhívta lelkészeink figyelmét, hogy a népet felvilágosítva a kivándorlás veszedelmes és bizonytalan voltára, minden lehető kövessenek el a kivándorlási vágy tovább terjedésének megakadályozására.

Az egyházközségek 5 évenként egybeállítani rendelt vagyonelemtárai nem terjesztetvén be kellő időben az egyházkörökből, az egyházközségek összesített vagyon-kimutatását a jövő évben fogjuk bemutatni.

Az egyházközségek ingó vagyon állapotáról a következő jelentést van szerencsénk beterjeszteni:

I. Püspöki vizsgálat alatt álló egyházközségekben összesen vagyon az 1905. év végén: 314.370 kor. 96 fill. II. A kolozsdobokai egyházkörben 8942 kor. 18 fill. III. Az aranyos-tordai egyházkörben: 203.848 kor. 69 fill. IV. A küküllői egyházkörben: 42.392 korona 45 fillér. V. A marosi egyházkörben: 117.415 korona 49 fillér. VI. A sz.-kereszturi egyházkörben: 146.251 kor. 22 fill. VII. Az udvarhelyi egyházkörben: 113.771 kor. 30 fill. VIII. A felsőfejéri egyházkörben: 16.148 kor. 98 fill. IX. A háromszéki egyházkörben: 319.977 kor., 71 fill. X. A Duna—Tiszamenti egyházkörben: 18.202 kor. 74 fill.

A vallás és közoktatásügyi miniszter úr 35.491—1906. sz. alatt 1906. évre és az 1904. évi állami költségvetés keretében megállított összeget, 36000 koronát utalt ki egyházunk részére egyházi államsegély czímen. Tudomásaink szerint az 1906. évi állami költségvetés keretében egyházunk részére ily czímen 42000 korona irányoztatott elő, azonban a 6000 korona emelkedési összeg mindez ideig nem lett kiutalva.

Az egyházi alapok gyarapítására 1905. évre is 15.800 kor. rendkívüli államsegély utaltatott ki. Ez összeg mikénti felhasználásáról külön jelentésben számolunk el. 1906. évre ily czímen nem történt utalás.

A székely-kereszturi gymnázium részére 1906. évre 11000 kor. iskola fenntartási államsegély utaltatott ki, ugyancsak a székelykereszturi gymn. részére tanszerek beszerzése czéljából 480 kor. rendkívüli államsegély adatott.

Lelkészeink kongruájába 1906. év első felében 54.728 kor. 72 fill., 1906. év második felében 54.753 kor. 22 fill., összesen 109.481 kor. 94 fill. utaltatott ki.

Segédlelkészi átalány czímen 1906. évre is 2000 korona adatott.

Tanítói jövedelem kiegészítés és évötödös korpótlékok fedezésére államsegély engedélyeztetett Lőrinczi Lenke ravai, Erdős Mihály cseketfalvi, Benedek Mihály székelykereszturi, Kiss

Dénes magyarzsákodi, Nagy Ferencz és Máthé Juliska énlaki, Lázár Ferencz iklandi tanítók, illetve tanítónők részére.

Az 1905. évi főtanácsi bizottság tagjai a nyomda-alap gyarapítására 110 kor. 80 fillért adományoztak. Ez összeg az alaphoz csatolásra beutaltatott a pénztárba és a nemeslelkű adományozóknak E. K. Tanácsunk köszönetet fejezett ki.

Néhai Vécsei Sámuel egyházi tanácsos afia a kolleg. Konviktus czéljára végrendeletileg 200 koronát hagyományozván, ez összeget örökösei kifizették s az beutaltatott a pénztárba a kolleg. konvikтусi alapok közt kezelésre. Egyszermind E. K. Tanácsunk az örökösökkel szemben a haláleset felett részvétét, a hagyomány befizetéseért pedig köszönetét fejezte ki.

Dr. Kővári László kolleg. felügyelő gondnok afia és neje a tordai gymnasium javára, tanulók jutalmazására, 200 korona alapítványt tettek és fizettek be a tordai gymn. pénztárába. E. K. Tanácsunk az alapítványért meleg köszönetet fejezett ki a nemeslelkű alapítókkal szemben.

Dr. Ferencz József egyházi tanácsos afiával szemben egy szegény tanuló 1906/7. tanévi 210 korona konvikтусi díjának fedezéseért E. K. Tanácsunk köszönetét fejezte ki.

Az „Erdélyi Bank“ kolozsvári pénztintézet a papnövendékek, megjelölten Benczédi Pál papnövendék segélyezésére 100 koronát adományozott. E. K. Tanácsunk az adományért köszönetét fejezte ki.

Révész J. Márton a hévizi egyházközség javára 200 kor., Nagy Gyula homoródszentpéteri tanító afia néhai bátyja Nagy Sándor meghagyása folytán a kissolyosi egyházközség javára 500 kor., Czerják István és neje, s Czerják Ferencz és neje a gypepei egyházközség javára tettek alapítványt.

Örömminkre szolgál e helyen is felemlíteni azt a nagy áldozatkészséget, melyet hódmezővásárhelyi egyházközségünk élvezett és élvez Kovács József egyházköri és egyházközségi gondnok afia és kedves neje nemeslelkűségéből. Nagyrészen e jótékony lelkek áldozatkészségéből, az egyházközség részére Hódmezővásárhely város által ajándékozott telken felépült az új iskola, lelkészi és tanítói lakház. Közelebről pedig az egyházközség jövőjét biztosítandólag, nevezett buzgó gondnok afia közbenjárásával, az egyházközség részére 61 $\frac{1}{2}$ hold földbirtok vásároltatott, melynek vételára fedezéséhez Kovács József afia 4000 K.-val járult.

A papnövendékek segélyezésére dr. Boros György dékán afia által a lelkészektől gyűjtött adományokból E. K. Tanácsunk 6 papnövendék részére együttesen 260 korona segélyt utalt ki.

A papnövendékek egyetemi tandíjába 1906. évben 610 kor. utaltatott ki.

Dr. György János, Halmágyi János, Nagy Dénes, Veress György, Szén Mihály, Pap Gyula, Gálfi András, Kiss Sándor szakvizsgálatot tett papnövendékek felvétettek a pap-jelöltek közé.

A Murányi Farkas Sándor pályadíj a pályázat eredménytelensége folytán 1905/6. tanévben nem volt kiadható.

Raffaj Károly papjelölt tanulmányait angolországi hitrokonaink segítségével Oxfordban a Manchester Collegeban, dr. György János papjelölt amerikai hitrokonaink segítségével 1905/6. tanévben Meadvilleben s az 1906/7. tanévben a cambridgei Harvard egyetemen folytatja. — Ujabban Kiss Sándor papjelölt a Manchesteri Home missionary board nevű papnevelő intézetben nyert segélyt tanulmányai tovább folytatására. A mily örvendetes, ifjainknak külföldön való tanulhatása, segélyezettésük örvendetesen igazolja angol és amerikai hitrokonainkkal való barátságos jó viszony fennállását is.

A kolleg. konv. kedvezmények élvezetébe 1906/7. tanévre 94 tanuló vétetett fel. A kedvezmények összes értéke 10360 kor.

A Berde Mózsza tanári jutalomdíj 1905/6. tanévre Kanyaró Ferencz főgym. tanár afiának adatott ki.

Dr. Veress Lajos egyházi tanácsos afia a kolleg. és egészségtan tanári állásáról lemondván, E. K. Tanácsunk a lemondást elfogadta s nevezett afiával szemben huzamos időn át odaadó buzgósággal folytatott hasznos munkálkodásáért elismerését és köszönetét fejezte ki. Az intézeti orvosi és egészségtan tanári állásra dr. Tompa János egyetemes orvostudor választotta meg a kolleg. igazgatóság ajánlatára.

A kollegiumhoz felügyelőknek 1906/7 tanévre Borbély István tanárjelölt és Bodoezi Sándor papnövendék alkalmaztattak.

Évötödös korpótlék utaltatott ki Kanyaró Ferencz, dr. Kiss Ernő, László Gyula főgymn. tanároknak a főgymn. számadás és Végh Mihály egyházi és püspöki titkárnak a közalap terhére.

A vallás és közoktatásügyi miniszter úr értesítése, hogy a székelykereszturi gymn. 6. és a tordai gymn. 1., 2. osztályának a nyilvánossági jogot 1905/6. tanévre megadta, örvendetesen vétetett tudomásul.

Kuncz Elek tankerületi főigazgató, mint kormány-képviselőnek középiskoláinkban tett hivatalos látogatásairól felterjesztett jegyzőkönyvek tanúsítása szerint középiskoláink feladatuknak teljesen megfelelnek, kolozsvári főgymnasiumunkban tapasztaltak felett legnagyobb megelégedését fejezte ki. Sz.-Kereszturi gymnasiumunknál is elismerte a haladást, azonban a gymnasium felépítését elodázhatatlannak jelentette ki. A tordai gymn. megnyilta felett örömét fejezte ki, az ott tapasztaltakból meggyőződött arról, hogy ez intézet hiányt pótol és fejlődésre hivatott. Úgy a kereszturi gymnasium építése ügyében, valamint a tordai gymnasiumról külön jelentést is terjesztünk a Mltsgs. és Főtiszt. Egyh. Főtanács elé.

A kisebb számadások, valamint a gazdaságok 1906. évi költségvetései megvizsgáltattak és jóváhagyattak.

A Főtiszt püspök úr 1905. évi számadásos jelentései a kezelése alatt álló Dávid Ferencz és Ezredévi emlékalapokról köszönettel vétettek tudomásul.

Megjelöltük azokat a kolozsvári pénzintézeteket és a betéti összegek nagyságát, a melyekbe és a mely összegekben egyházunk pénztőkéi elhelyezhetők.

Jogtanácsos afia a peres ügyek állásáról jelentéseit rendszeresen megtette.

A vallás és közoktatásügyi miniszter úr egyházunknak is megküldvén az alapítványokról készített miniszteri törvénytervezetet észrevételezésre, E. K. Tanácsunk a jogügyi bizottságtól bekért és beterjesztett javaslat értelmében ez ügyben elfoglalt álláspontját feliratilag közölte a miniszterrel.

A Dr. Demjén Farkas-alapot a Lőrinczy Géza, jelenben kassai főreáliskolai tanárnak adott kölesön elveszése folytán érzékeny veszteség érvén, E. K. Tanácsunk meghatározta, hogy az alapnál költségvetésileg se irányoztassék elő semmiféle kiadás, mindaddig, míg az alap helyre nem áll.

A Konez Judith hagyatékához tartozó vajdahunyadi ház eladatott 1800 korona árban.

A Duna—Tiszamenti egyházkörben megüresedett egyházköri jegyzői állásra Barabás István hódmezővásárhelyi lelkésznek megválasztatása jóváhagyólag vétettek tudomásul.

Az udvarhelyi egyházkör Dávid Ferencz-segélypénztár alapszabályai, valamint a dicsőszentmártoni egyházközség dalkörének alapszabályai jóváhagyattak.

Örvendetesen említjük fel budapesti egyházközségünk életében előfordult ama örvendetes eseményt, mely szerint az egyházközségnek, előjárói odaadó buzgóságu tevékenysége folytán, sikerült az egyházközség tulajdonát tevő ház használati jogának is $\frac{2}{3}$ -ad részét megváltani. Az e végből kiállított szolgálat megszüntetési szerződést jóváhagytuk.

A belső emberi nyugdíjintézet tagjai közé felvétettek: Halmágyi János, Nagy Dénes, Gálfi András, Veress György, Szén Mihály lelkészek.

A belső emberi nyugdíjalap terhére özv. Rediger Gézáné és kiskoru árvái, valamint özv. Székely Andrásné és kiskoru árvái részére a megfelelő özvegyi nyugdíj, illetve járulék kiutaltatott és folyóvá tétetett.

A belső emberi nyugdíj-alapnál, elhalálozás folytán, beszüntettük nyugdíját: özv. Máté Aronné, özv. Koronka Antalné, Szuhay János, Útő Dániel, özv. Jakab Józsefné és Lőfi Aronnak.

Epitkezés és javításokra engedélyt adtunk: Derzsnak énekevezéri lakházra, Székelyudvarhelynek templom és toronyra, Mészkönek lelkészi lakházra, Hódmezővásárhelynek iskola, lelkészi és tanítói lakásra, Korondnak templomjavításra, Fiátfalvának énekevezéri lakházra. A bözödi egyházközség toronyfedés és templom-

javítás és a túri egyházközségnek toronyépítés és templomjavítását tudomásul vettük. A kolozsvári egyházközségben a toronyfedetés és templomjavítás munkálata folyamatban van.

Erdőeladásra engedélyt adtunk a korondi, martonosi sepsiszentkirályi, felsőrákosi, csegezi, pipei egyházközségeknek és székelykereszturi gymnáziumunknak.

Örkvásári és eserevásári szerződések jóváhagyattak: a bözödi, derzsi, homoródszentpéteri, gyepesi, hódmezővásárhelyi, diésőszentmártoni, marosjárai, székelyudvarhelyi és datki egyházközségeknek.

Fájdalmas érzéssel emlékezzünk meg arról a nagy veszteségről, mely egyházunkat Mikó Imre kir. ítélő táblabíró f. évi szept. hó 16.-án történt elhunytával érte. E. K. Tanácsunknak egyik legbuzgóbb tagja volt, egyházának és hazájának köztiszteletben részesült derék, hű fia. E. K. Tanácsunk a maga részvétét úgy jegyzőkönyvileg, mint az elhunyt családjához intézett részvétiraltban fejezte ki.

Végül tisztelettel jelentjük, hogy a tanügyek és gazdasági ügyekről külön részletes jelentéseket fogunk a Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanács elé terjeszteni.

Ezekben volt szerencsénk évi jelentésünket megtenni, teljes tisztelettel kérvén a Méltóságos és Főtisztelendő E. Főtanácsot, méltóztassék jelentésünket jóváhagyólag tudomásul venni.

A magyarországi Unitárius Egyház Képviselő Tanácsának Kolozsvárt 1906. évi október hó 10.-én tartott üléséből.

Ferencz József,
unitárius püspök.

Végh Mihály,
titkár.

IV. Elintézett ügyek.

Az E. Főtanács mély sajnálattal fogadta el méltsgs. id. Daniel Gábor egyh. főgondnok urnak, főgondnoki állásáról történt lemondását, s a lemondott főgondnok urat egyházunk érdekében tanúsított buzgó működésének hálás elismeréséül, egyhangulag örökös, tiszteletbeli főgondnoknak nyilvánította. Egyszermind a főgondnoki állásnak választás útján való betöltését, a jövő évben tartandó zsinati főtanácsra tűzte ki.

Hasonló sajnálattal vétetett tudomásul az E. K. Tanács előterjesztéséből a főtiszt. Püspök urnak azon kérése, melyben a papnevelő intézetben való tanítás alóli felmentését kérte. Az E. Főtanács elismerését és köszönetét fejezte ki a főtiszt Püspök urral szemben, 51 évig, odaadó buzgósággal folytatott, nagy eredményű tanári munkálkodásáért, s kérését teljesítette.

A „Tordai Egyesült Kisegítő Takarékpénztár“-nak tordai gymnasiumunk javára Nagy Balázs nevére tett 500 koronás alapítványa köszönettel fogadtatott el.

A gazdaságokról, pénztárvizsgálatokról, tordai gymnasium-ról, kántortanítók fizetés és nyugdíjrendezése ügyében, az 1905. évi főtanácsi bizottság egyes jelentéseire, a ladamos-alamori birtokba ingatlan vásárlásáról, az egyházunk részére kért államszegélyről beterjesztett jelentések, jóváhagyólag vétettek tudomásul.

A székely egyleti takarékpénztár csődügyletében egyházunk kebelében elrendelt és megejtett vizsgálatról szóló jelentés tárgyalása rendjén a vizsgálóbizottságnak elismerését fejezte ki az E. Főtanács, s egyszersmind e csődügyletnél tanusított némely eljárásért rosszalását fejezte ki és a sz.-keresztúri egyházkör segélyegyletének, Dalkörnek és Simén Domokos alapoknak pénztárnokát a székely egyleti takarékpénztár csődbejutása által ért károkért anyagi felelősségre kötelezte.

A ladamos-alamori birtok „László“ tanyáján tervezett elemi népiskola felállítása fedezet hiánya miatt, ez idő szerint elhagyatott.

Az özv. Koronka Antalné, Derzsi Károly, Tóth Józsefné szül. Serester Anna hagyatéka ügyében beterjesztett jelentések jóváhagyólag vétettek tudomásul.

A dr. Bedő Albert egyh. tanácsos afia által egy egyházi beszéd írására kitűzött 100 korona pályadíjat Kelemen Árpád kaali lelkész nyerte el.

Márkos Albert főgymn. r. tanár állásában véglegesített. Kanyaró Ferencz főgymn. r. tanárnak, betegség okán, ideiglenes nyugalomba menését az E. Főtanács maga részéről engedélyezte. Demeter Lőrincz lelkész végleges, Ürmösi Sándor lelkész pedig ideiglenes nyugalomba bocsájtattak.

Egyed Ferencz nyug. lelkésznek nyugdíjügyében benyújtott folyamodásai, a jogügyi bizottság véleményének kikérése végett, visszatétettek az E. K. Tanácshoz.

A székelydályai l. egyházközség a h.-szentpéteri anyagyházközséghez csatoltatott.

A különböző számadások 1905. évről és az 1907. évi költségvetések jóváhagyattak.

A belső emberi nyugdíjalapnál a lelkészek nyugdíj maximuma 1907. januárus 1-től teljes szolgálat után évi 960 kor.-ban állapítottatott meg.

A tordai gymnasium rendszabályai, valamint az iskolai orvos kötelességeiről alkotott szabályzat végérvényesen jóváhagyattak.

A tanügyi különböző jelentések jóváhagyólag vétettek tudomásul.

A különböző segélyalapokból (egyházi államszegély, br. Baldácsy, Berde Mózsza, Dávid Ferencz, Kovács Dénes és neje Bencze Anna, Zsuki alapok) felhasználtatott csaknem 50.000 korona.

A Berde Mózsza gyümölcsészeti és méhészeti jutalomban részesültek: Göncz Károly, Biró Lajos lelkészek, József Mihály, Szentmártoni Bálint, Incezei Áron tanítók 100—100 korona és Gál Elek lelkész 50 korona jutalomban.

A halottas énekes könyv átdolgozása és kiadása iránt szükséges intézkedések megtételével az E. K. Tanács bizatott meg.

Megválasztottak az E. K. Tanács tagjai közé: dr. Ferenczy Géza; egyházi tanácsosoknak: Pál Ferencz lelkész és Csiky Elek birtokos; theol. dekánának: dr. Boros György; ideigl. rendes tanároknak a kolozsvári főgymnasiumhoz: dr. Barabás Abel; a sz.-kereszturihoz: Gálfalvi Sámuel és Nagy Lajos; a tordaihoz: Pap Domokos és Major Sándor; az 1907. évi főtanácsi bizottság tagjainak: Kozma Ferencz, dr. Ferenczy Géza, Kelemen Albert, Pataky László, dr. Ferencz József, Guidó Béla, Lőrinczy Dénes, Hadházy Sándor, Lőrinczy István; a II-od fokú fegyelmi bíróságba rendes tagnak választottak: Zsakó István; a III-ad fokú fegyelmi bíróságba: Br. P. Horváth Kálmán egyh. főgondnok úr elnöklete alatt rendes tagoknak egyházi részről: Csegezy László, Raffaj Domokos, Guidó Béla esperesek; világi részről: Fekete Gábor, Benkő Mihály, Csegezy Mihály, egyh. tanácsosok; póttagoknak egyházi részről: Kisgyörgy Sándor, Osváth Gábor esperesek; világi részről: Ballok Károly és Székely Miklós egyh. tanácsosok; a br. Baldácsy prot. alapítvány közgyűlési meghatalmazottai közé rendes tagoknak: Főtiszt Ferencz József és dr. Bedő Albert; póttagnak: Gál Jenő egyh. tanácsos.

A jövő évi zsinati Főtanács tartásnak helyéül együttesen a marosi és küllői egyházkörök jelöltettek meg, idejének megállapítása az E. K. Tanácsra bizatott.

A főtanácsi gyűlés elnöklő főgondnok, báró P. Horváth Kálmán lelkes szavaival zárult be.

Felköszöntő a Berde-serleggel.¹

A kegyelet és hála által megszentelt eme diszes serleget *Berde Mózsa emlékére* ezen ünnepélyes alkalommal a tisztelet legbensőbb érzetével emelem fel, mert nekem úgy tűnik fel és úgy érzem, hogy mentől inkább távolodunk azon időtől, a midőn nemes alakját körünkben láthattuk, megdicsőült szelleme annál fényesebben, annál tiszteltebben áll lelki szemeink előtt.

Nem is kísértem meg életét minden vonatkozásban feleleveníteni, mert ezek a felköszöntők életéből csak egy-egy mozaik darabot lehetnek hivatva feltüntetni, a melyek aztán együttvéve előnkbe fogják állítani az egész embert, a szó legnemesebb, legeszményibb értelmében vett egész embert.

Én csak egy vonásra mutatok reá nemes életéből; egy vonásra, a mely áthatotta egész valóját, irányította eselekedeteit, megadta egyéni karakterét, magára vonta polgártársai figyelmét és becsülté, tiszteltté tette őt mindazok előtt, a kik ismerték.

Berde Mózsa hív volt a kötelességteljesítésben. Hív volt tántorithatatlanul. Helyt állott a mellett sziklaszilárdan. Nem ingadozott, nem hátrált meg, nem alkudott meg, — hanem haladt előre a kötelességteljesítés egyenes útján.

Híven teljesítette azokat a kötelességeket, a melyeket *magára vállalt* és azokat, a melyeket *önmaga tűzött maga elé.*

Már mint tanuló, nemesak szorgalmasan tanult, hanem arra is gondolt, hogy szülei terhein könnyítsen s már mint ifju felmentette szüleit a felőle való anyagi gondoskodás alól.

A kötelességteljesítés körüli buzgósága, kitartása, szilárdsága s ezekből folyó megbizhatósága mint fiatal ügyvédnek már akkora volt, hogy főuraink egymásután bízták meg jogügyeik vitelével, jószágaik, uradalmaik felügyeletével, vagyonuk rendezésével.

¹ A főtanácsi gyűlés Berde-ebédjén.